De VOC en monsteraars uit Lokeren tijdens de 17de en 18de eeuw

Fort Rammekens bij Vlissingen (1657)

Door Willem Van Diest

Lokeren in de 18de eeuw

Kabinetskaart van Ferraris (1771-1778)

https://geo.onroerenderfgoed.be/#zoom=9&lat=6639473.150428726&lon=462444.01955312776

VOC

- Privaat bedrijf met uitzonderlijke bevoegdheden die gewoonlijk aan het staatsgezag toekomen

- Voorlopers: vb. Brabantse compagnie en compagnie van Verre

- Georganiseerd in zes ‘kamers’ (Amsterdam, Rotterdam, Delft, Hoorn, Enkhuizen en Zeeland)

VOC

- Actief tussen 1602 en 1795
- Aanvankelijk zeer sterke kapitaalsinbreng uit de Zuidelijke Nederlanden: vb. Isaac le Maire uit Doornik, woonde een tijdlang in Antwerpen tot zijn vlucht naar Amsterdam in 1585

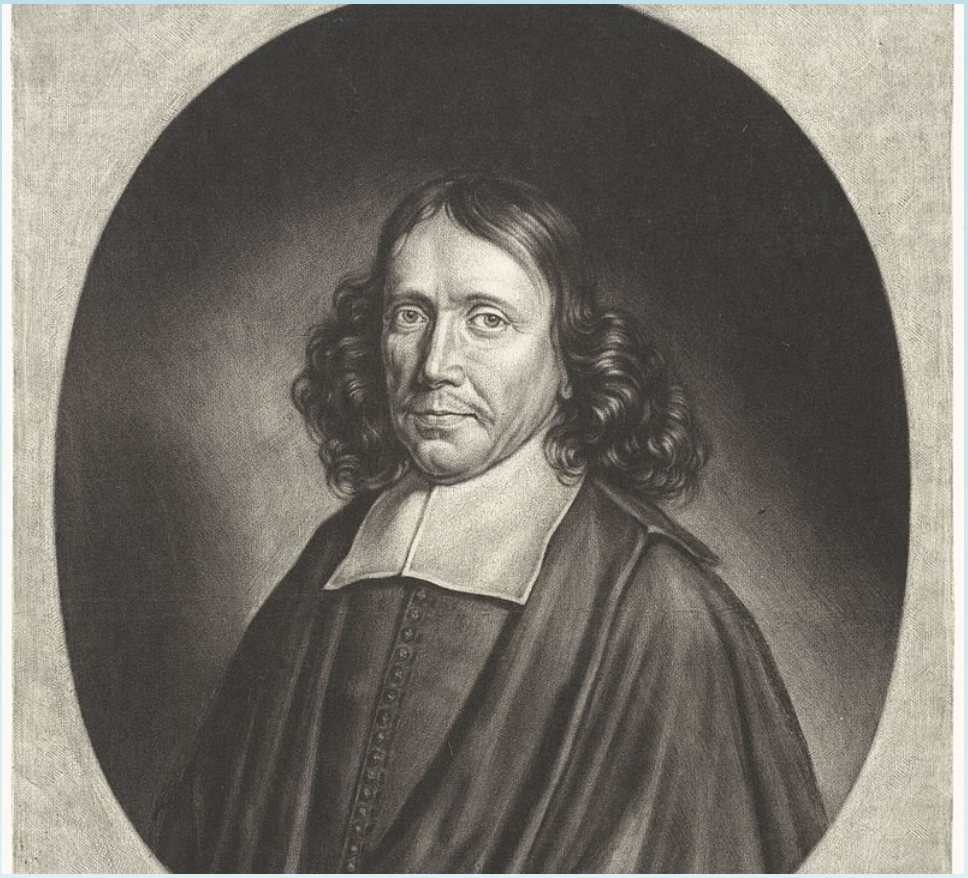

VOC

- Tussen 1602 en 1795: veel nood aan zeelieden, ambachtslui en soldaten
- Aantal ‘dienaren’ op de schepen: honderdduizenden! (wellicht meer dan 1 miljoen)
- Schepen naar Batavia: ongeveer 28 000 km – 8 tot 9 maanden onderweg (heen)

VOC

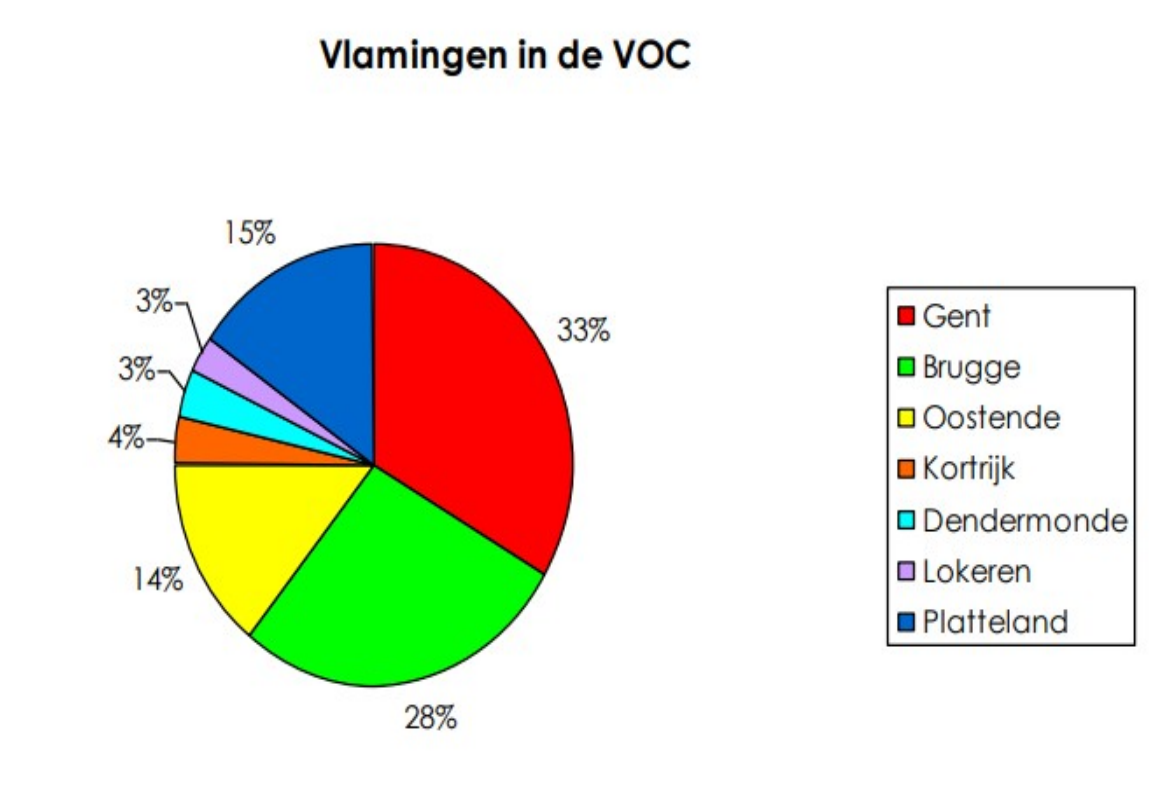

- De bemanning (matrozen, soldaten) kwam uit de Nederlanden maar ook uit wat nu Duitsland, Frankrijk, de Baltische landen,…
- Een deel van de bemanning kwam uit de toenmalige Zuidelijke Nederlanden

Cijfers: Maud Van Durme voor de 2de helft van de 18de eeuw

VOC

- Een deel van de bemanning kwam uit de toenmalige Zuidelijke Nederlanden

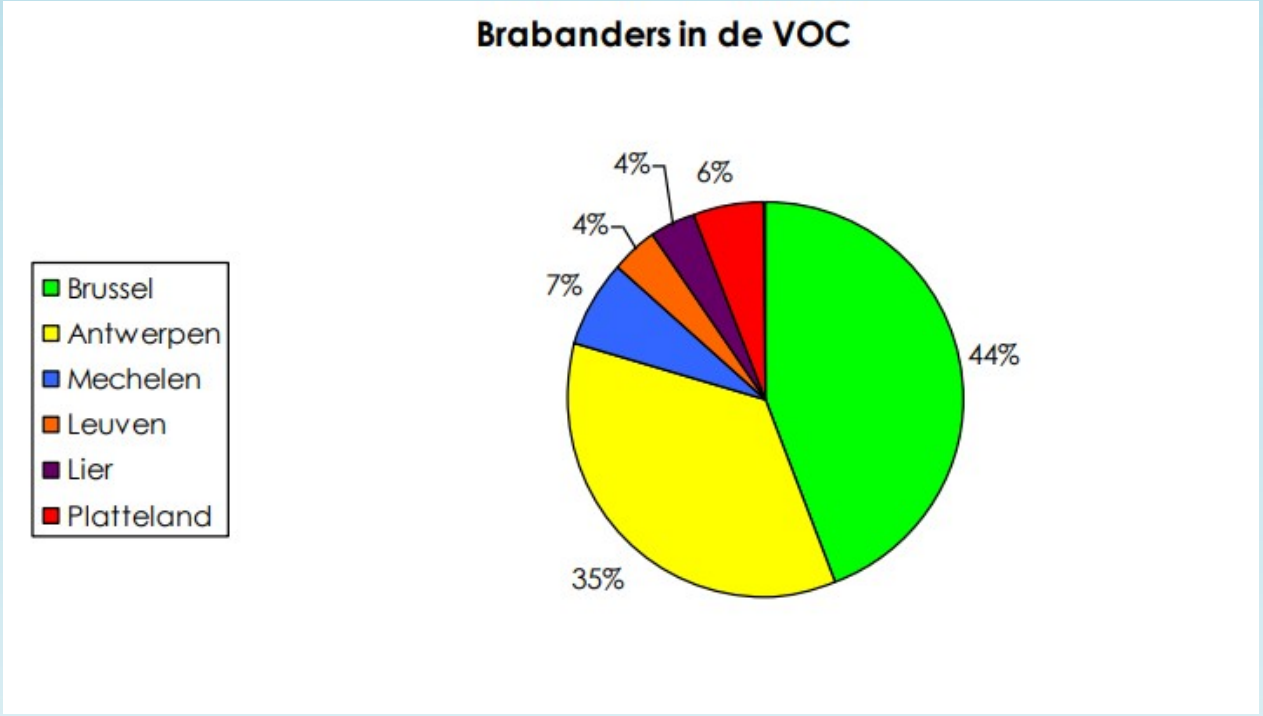

Cijfers: Maud Van Durme voor de 2de helft van de 18de eeuw

VOC

- Het grootste deel monsterde aan bij de Zeeuwse kamer

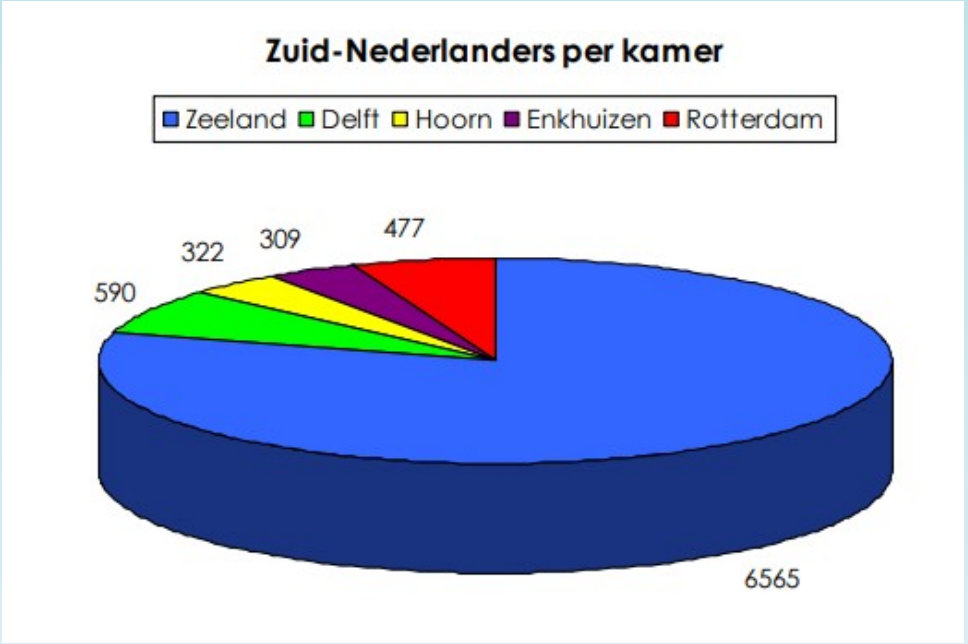

Cijfers: Maud Van Durme voor de 2de helft van de 18de eeuw

Schipbreuk

- Beruchte schipbreuk in 1629 voor de kust van Australië van de Batavia
- Slechts 122 van de 341 opvarenden overleefden het, waaronder Willem Pieters uit Lier…
- Incompetentie, naijver, twisten, vrouwen en kinderen aan boord, …

Schipbreuk

- Schip Batavia zonk voor kust van Australië
- Een deel van de bemanning (mannen, vrouwen, kinderen) werd er begraven en de resten ervan teruggevonden (archeologische opgraving).

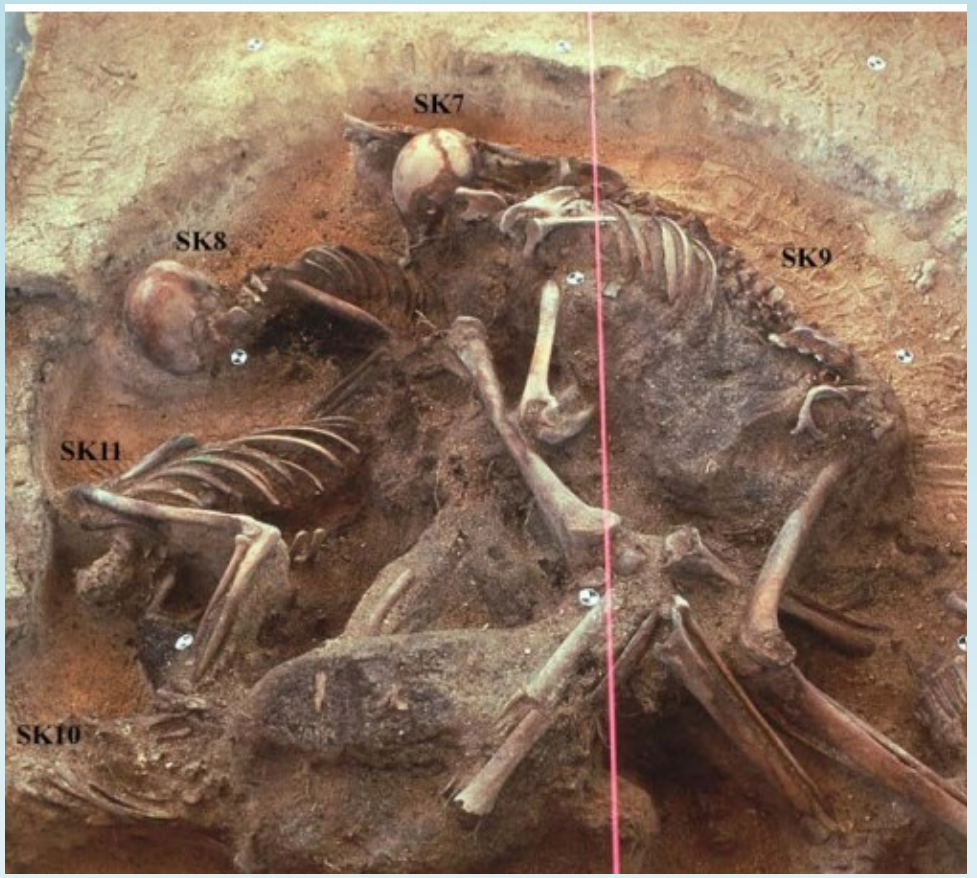

VOC – de scheepssoldijboeken

- Scheepssoldijboeken: de facto een lijst van de opvarenden waarin inkomsten en uitgaven voor de VOC ten aanzien van de opvarende. Niet hetzelfde als de monsterrol (waarin minder details over de opvarenden staan maar wel alle dienaren van de VOC per jaar)
- Scheepssoldijboek werd per schip opgemaakt
- In tweevoud (1 in Batavia en 1 in kamer waar men uit dienst trad)
- Op het einde van de reis of onderweg opgemaakt
- Linkerzijde (debetzijde met uitgaven van de opvarende) en rechterzijde (creditzijde met inkomsten – de soldij - van de opvarende)

VOC – de scheepssoldijboeken

- Enkele bijzonderheden:

Maandbrieven: een deel van de soldij was voor het thuisfront als de opvarende dat met een maandbrief had geregeld. Indien hij dat niet geregeld had: niet vermaakt

Schuldbrieven: werd van de soldij afgetrokken indien er een schuld was (bvb. ten opzichte van de ronselaar waar de opvarende vaak verbleef voor de afvaart). Bij ‘te quaadt’ ging het bedrag van de schuldbrief in mindering van de soldij

Gerepatrieerd: uit dienst, afgemonsterd

VOC – de scheepssoldijboeken

- Aan boord van VOC-schepen waren er zo'n 170 mannen uit Lokeren tussen 1680 en 1795
- Opm.: Voor de 17de eeuw zijn er net geen 200 scheepssoldijboeken bewaard, voor de 18de eeuw meer dan 2500. Een deel is ook online te vinden. De 170 uit Lokeren zijn enkel degenen die online te vinden zijn.
- De helft van de mannen uit Lokeren werd matroos, de andere helft soldaat

VOC – de scheepssoldijboeken

- Een deel van de scheepssoldijboeken (1699-1794) is online te raadplegen via:

https://www.nationaalarchief.nl/onderzoeken/index/nt00444?activeTab=nt

- Informatie over de schepen:

https://www.vocsite.nl/schepen/lijst/